

บทเรียนดีๆ จากสายการบินราคาประหยัด

เชื่อว่าทุกท่านคงจะมีโอกาสได้ใช้บริการของสายการบินราคาประหยัดกันมาบ้างแล้วไม่มากนักน้อย การเกิดขึ้นของบริการการบินราคาประหยัดนอกจากจะเป็นนวัตกรรมทางด้านการเดินทางทางอากาศโดยอาศัยรูปแบบของการบริหารจัดการทำให้ตลาดสำหรับการเดินทางโดยเครื่องบินเปิดกว้างขึ้นอีกมาก ด้วยการทำให้ราคาต่ำโดยสารลดต่ำลงอย่างมากจนหลายครั้งถึงกับรู้สึกเจ็บใจว่า ก่อนหน้านี้เราโดนสายการบินต่างๆ ขูดรีดจากค่าโดยสารที่เราต้องจ่ายไปมากมายเพียงใด แต่ถ้าพิจารณาให้ดีแล้วก็จะพบว่าสายการบินที่ไม่ใช่ราคาประหยัดก็ไม่ได้จะขูดรีดอะไรจากเราไปมากมายสักเท่าไร เพียงแต่ในค่าโดยสารนั้นประกอบด้วยค่าบริการอื่นๆ อีกหลายอย่างรวมเข้าด้วยกัน ซึ่งเราอาจจะต้องการหรือไม่ต้องการก็ตามที่ การทำให้ราคาต่ำโดยสารถูกลงหรือประหยัดลงจึงอาศัยหลักการว่าต้องแยกแยะค่าบริการต่างๆ ที่รวมกันอยู่นั้นออกมา แล้วให้ผู้เดินทางตัดสินใจเลือกซื้อบริการเฉพาะที่ต้องการเท่านั้น ก็จะทำให้ราคาต่ำโดยสารปรับลดลงได้มาก

การดำเนินการในลักษณะดังกล่าวเป็นบทเรียนหลายอย่างในเชิงประยุกต์ทางเศรษฐศาสตร์ที่น่าสนใจและน่าจะได้เรียนรู้กันประการแรก การที่กำหนดราคาต่ำโดยสารโดยรวมเอาค่าบริการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องเข้าด้วยกันทำให้ผู้โดยสารเข้าใจไปเองว่าบริการเหล่านั้นเป็นของฟรี แต่แท้จริงแล้วในทางเศรษฐศาสตร์เราจะบอกเสมอว่าไม่มีอะไรได้มาฟรีโดยไม่มีต้นทุน โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าพิจารณาจากต้นทุนค่าเสียโอกาส เอาอย่างเรื่องความยืดหยุ่นในการขอเปลี่ยนแปลงการเดินทาง จะเห็นว่าเพียงแต่การยอมให้มีการเปลี่ยนแปลงตารางการเดินทางเมื่อซื้อตั๋วโดยสารไปแล้ว ก็เป็นต้นทุนจำนวนไม่น้อยกับสายการบิน เพื่อตัดปัญหาจำนวนมากและต้นทุนทางด้านนี้ สายการบินราคาประหยัดก็พยายามปิดภาระนี้ไปให้กับผู้โดยสาร ให้ผู้โดยสารเป็นผู้ทำการจองเอง และไม่อนุญาตให้มีการเปลี่ยนแปลงการเดินทาง หรือถ้าจะเปลี่ยนแปลงการเดินทางก็จะมีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นอีกมากดังจะสังเกตเห็นว่า ราคาส่งเสริมการขาย (Promotion Price) ไม่ว่าจะของสายการบินใดเป็นสายการบินราคาประหยัดหรือไม่ ก็ล้วนแต่ไม่ยอมให้มีการเปลี่ยนแปลงการเดินทางทั้งนั้น การทำความเข้าใจเรื่องของฟรีกับต้นทุนที่

แฝงอยู่เป็นเรื่องที่สำคัญมาก เพราะการเข้าใจว่าสามารถได้รับสินค้าหรือบริการมาโดยไม่ต้องมีการจ่ายชำระค่าสินค้าหรือบริการนั้น แปลว่าสินค้าหรือบริการนั้นเป็นของฟรี ซึ่งเป็นการเข้าใจผิด เพราะส่วนใหญ่ที่ไม่ต้องมีการจ่ายชำระนั้น แท้จริงแล้ว มีคนอื่นหรือสังคมช่วยกันแบกรับภาระไปแทน ความเข้าใจผิดนี้เป็นรากเหง้าสำคัญของการเสพติดนโยบายประเภทที่เรียกว่า “ประชานิยม” การตระหนักถึงต้นทุนที่เกิดขึ้นทำให้เห็นคุณค่าของสิ่งที่ได้มา ความรู้ความเข้าใจในประเด็นนี้จะทวีความสำคัญเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ เมื่อการอยู่ร่วมกันเป็นสังคมมีต้นทุนที่ต้องร่วมกันแบกรับเพิ่มมากขึ้นในรูปของต้นทุนทางสังคม (Social Costs) ซึ่งในอดีตที่ผ่านมาอาจเป็นเพราะมีขนาดที่ยังไม่ใหญ่มาก และสังคมก็สามารถแบกรับไปได้ แต่ในอนาคตต้นทุนทางสังคมนี้จะมีขนาดใหญ่ขึ้นจนยากที่สังคมโดยรวมจะแบกรับต้นทุนทางสังคมที่ถูกสร้างขึ้นโดยคนเพียงคนเดียว หรือกลุ่มคนเพียงบางกลุ่ม

ตัวอย่างเช่น ต้นทุนที่เกี่ยวกับการขจัดมลพิษต่างๆ หรือต้นทุนทางด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นโดยการกระทำของคนบางกลุ่ม แต่กลับเป็นต้นทุนที่สังคมโดยรวมต้องร่วมกันแบกรับ ปัญหาการใช้สินค้าสาธารณะร่วมกันของคนในชุมชนหรือในสังคม ฯลฯ ถ้าจะลองนึกภาพดูว่าวันหนึ่งในอนาคตอีกไม่ไกล เราอาจจะต้องมาถกเถียงกันว่า การจัดเก็บเงินค่าบริการจัดเก็บขยะควรจัดเก็บในอัตราเดียวกันทุกบ้านหรือไม่? หรือควรจะมีการจัดเก็บอย่างไร? ถ้าจะลองสมมติเหตุการณ์ว่าบ้านของท่านเป็นบ้านที่มีการเอาใจใส่ดูแลในเรื่องการทิ้งขยะเป็นอย่างดี มีการคัดแยกขยะก่อนทิ้ง มีการระมัดระวังในการทิ้งขยะเพื่อให้มีจำนวนขยะที่จะต้องจัดเก็บไปเพื่อการกำจัดให้เหลือน้อยที่สุด ในขณะที่เดียวกันคนที่อยู่ข้างบ้านของท่านกลับมีพฤติกรรมการทิ้งขยะในทางตรงกันข้าม ปริมาณขยะที่ทิ้งก็มีจำนวนมากและเขาก็ได้รับความสะดวกสบายจากการที่ไม่ต้องมีความพยายามใดๆ ในการจัดการกับขยะ แต่ทั้งสองบ้านยังคงเสียเงินค่าจัดเก็บขยะเท่ากัน การทำความเข้าใจให้ตรงกันและชัดเจนในเรื่องการไม่มีของฟรี และการเก็บเงินค่าสินค้าหรือบริการให้สอดคล้องกับการซื้อสินค้าหรือการได้รับบริการ จะมีส่วนช่วยอย่างมากในการลดปัญหาการเอาเปรียบ ความเหลื่อมล้ำและการสะสมของปัญหาที่จะนำไปสู่ความขัดแย้งที่รุนแรงในอนาคต

บทเรียนดีๆ จากสายการบินราคาประหยัด

ข้อคิดดีๆ อีกประการหนึ่งคือ ความร่วมมือกันในการปฏิบัติตามกฎระเบียบที่ตั้งขึ้นอย่างเคร่งครัดจะเป็นการช่วยลดต้นทุน และทำให้สินค้าราคาลดลงได้อย่างมาก สิ่งที่เรามักจะเห็นได้จากการทำงานของเจ้าหน้าที่สายการบินราคาประหยัด คือ การแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบในการทำงานอย่างชัดเจน ทุกคนต้องทำหน้าที่ที่อยู่ในความรับผิดชอบให้เสร็จเรียบร้อยตามที่กำหนด ตามหลักในทางเศรษฐศาสตร์ในเรื่องการแบ่งงานกันทำ (Division of Labor) ผู้โดยสารก็เช่นเดียวกัน ต้องมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนในการเดินทาง และเคารพสิทธิของผู้โดยสารท่านอื่นที่ร่วมเดินทาง กฎระเบียบที่ถูกกำหนดขึ้นเพื่อให้การทำงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพจะต้องถูกนำมาใช้อย่างจริงจังโดยไม่มีข้อยกเว้น หรือมีข้อยกเว้นน้อยที่สุด

ในระบบเศรษฐกิจก็เช่นเดียวกัน การปล่อยให้ละเลยไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบทำให้มีต้นทุนทางด้านการผลิตของประเทศสูงขึ้นมากโดยไม่จำเป็น ต้นทุนทางด้านขนส่งของประเทศที่สูงกว่าประเทศอื่นนอกเหนือจากสาเหตุที่ไทยต้องพึ่งพาการขนส่งระบบถนนเป็นหลัก ซึ่งเป็นรูปแบบการขนส่งที่มีต้นทุนสูงกว่าการขนส่งระบบราง หรือการขนส่งทางน้ำแล้ว ความเสียหายที่เกิดขึ้นจากปริมาณอุบัติเหตุบนท้องถนนที่เกิดขึ้นโดยมีสาเหตุจากการฝ่าฝืนกฎจราจรก็เป็นเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้ต้นทุนในภาคการผลิตเพิ่มสูงขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้เมื่อความย่อหย่อนในการปฏิบัติตามกฎหมาย กฎระเบียบของสังคมขยายวงกว้างมากขึ้นจนราวกับว่าใครก็ตามที่ทำตามกฎ ทำตามระเบียบกลายเป็นเรื่องแปลก ถูกคนรอบข้างมองคล้ายกับการกระทำนั้นเป็นการกระทำของคนโง่ ระบบเศรษฐกิจโดยรวมก็จะมีต้นทุนเพิ่มขึ้นอีกจากการที่คนส่วนใหญ่ในสังคมละเลย และไม่ให้ความสำคัญกับการปฏิบัติตามกฎระเบียบที่กำหนดขึ้น หนักเข้าผู้มีอำนาจในการกำกับดูแลให้คนในระบบเศรษฐกิจปฏิบัติตามกฎหมายกฎระเบียบกลับใช้อำนาจที่มีนั้นในการแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตน เกิดเป็นปัญหาคอร์รัปชันซึ่งสร้างต้นทุนมหาศาลให้กับระบบเศรษฐกิจ

แน่นอนการยึดถือปฏิบัติตามกฎระเบียบนั้นทำให้ความยืดหยุ่น ความเป็นอิสระส่วนตนต้องลดน้อยถอยลงอยู่พอสมควร ดังที่หลายๆ ท่านจะรู้สึกได้ในการใช้บริการของสายการบินราคา

ประหยัดที่โดยปกติก็จะมีเงื่อนไขหลายประการที่ผู้โดยสารจะต้องปฏิบัติที่แตกต่าง และจะถือปฏิบัติอย่างเข้มข้นกว่าสายการบินอื่นที่ไม่ใช่สายการบินราคาประหยัด แต่ถ้าทำความเข้าใจกับกฎเกณฑ์เหล่านั้นให้ดีมากขึ้น ชอบหรือไม่ชอบเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย ไม่ได้เป็นประเด็นสำหรับการถกเถียง ในฐานะที่ท่านเป็นผู้โดยสาร ท่านต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบเหล่านั้น ท่านต้องทำความเข้าใจในสิทธิของท่าน และเคารพในสิทธิของผู้อื่นด้วยในเวลาเดียวกัน ผลจากการร่วมมือกัน (จะโดยบังคับหรือโดยสมัครใจก็ตาม) ปฏิบัติตามกฎระเบียบที่กำหนดขึ้นนั้นอย่างป็นอันหนึ่งอันเดียวกันมีส่วนทำให้ต้นทุนในการให้บริการการบินลดลงจนเป็นราคาประหยัดอย่างที่ทุกท่านได้เห็นและหลายท่านได้ใช้บริการกันอย่างแพร่หลาย

ราคาโดยสารของสายการบินราคาประหยัดที่ถูกกลงมาก ตกอ้าให้เห็นถึงต้นทุนจำนวนมหาศาลที่ระบบเศรษฐกิจไทยยังคงต้องแบกรับทั้งจากเรื่องการค้าโดยค่านึงถึงผลประโยชน์ส่วนตนเป็นหลักโดยไม่ให้ความสำคัญกับผลประโยชน์ส่วนรวม ไม่ได้ตระหนักถึงต้นทุนทางสังคมที่นับวันจะพอกพูนเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ ปัญหาคอร์รัปชันในประเทศถูกมองโดยคนส่วนใหญ่ว่าเป็นพฤติกรรมของคนเพียงบางคนบางกลุ่ม แต่แท้จริงแล้วเป็นต้นเหตุสำคัญที่ทำให้ต้นทุนทางเศรษฐกิจของประเทศเพิ่มขึ้นอย่างมาก ความไม่มีระเบียบวินัยทั้งกับตัวเองและสังคม เป็นปัญหาที่สร้างความเสียหายทางเศรษฐกิจอย่างมาก ทำให้สังคมมีต้นทุนสูงขึ้นอย่างมากในการอยู่ร่วมกัน และจะเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาเพื่อยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ซึ่งการพัฒนาเศรษฐกิจของไทยในช่วงถัดไปจะต้องตระหนักถึงปัญหาจากบทเรียนเหล่านี้ที่ได้กล่าวถึงข้างต้นกันอย่างจริงจัง เพื่อเป็นการยกระดับคุณภาพของแรงงาน และมาตรฐานการครองชีพหรือคุณภาพชีวิตของคนไทยในอนาคต ■